

нашій державі залишається фактично нерозвиненим, що зумовлено відсутністю цілісної законодавчо-нормативної бази, яка охоплювала б весь комплекс проблем, пов'язаний із забезпеченням податкових механізмів фінансування. На сьогодні завдання полягає у тому, щоб переглянути податкову політику щодо сфери культури під кутом зору пільгового стимулювання юридичних і фізичних осіб, які спрямовують свої кошти на розвиток культури. Необхідно затвердити новий Закон України «Про культуру», який чітко визначив би завдання розвитку культури в сучасних умовах, по-новому окреслив сам об'єкт державної політики у сфері культури – усю сферу культури: державну й недержавну, комерційну й неприбуткову, враховуючи специфіку кожного з цих секторів. Цей закон повинен передбачати не лише бюджетне утримання базових культурних закладів, а й різні механізми підтримки культурних організацій усіх видів та форм власності: податкові пільги, надання конкурсних грантів, заохочення недержавних інвестицій у вітчизняну культуру.

Зважаючи на основні положення Концепції державної культурної політики України [9], необхідно запровадити державно-громадську модель управління у сфері культури, яка ґрунтується на принципах децентралізації і демократизації управління, поєднує елементи державного і громадського управління, забезпечує максимальне залучення громадських структур, неурядових організацій до вироблення та прийняття обґрунтованих, узгоджених управлінських рішень з урахуванням культурних запитів усіх суб'єктів культурної діяльності і сприяє оптимізації державної політики у сфері культури.

Список літератури: 1. Cultural Policy: A Preliminary Study. Paris: UNESCO, 1969. 2. Райт Г. Державне управління / Пер. з англ. В. Івашка, О.Коваленка, С. Соколик. К., 1994. 3. Гриценко О. Культурна політика: Концепції й досвід. К., 1994. 4. Культурна політика України: Наук.-практич. конф., Київ, 11–13 квітня 1995 р.: Зб. матеріалів. К., 1995. 5. Пояснювальна записка до проекту Кодексів законів про культуру [Електр. ресурс.] Режим доступу www.kiev.ua. 6. Жулинський М.Г. Який дефіцит загрозовивіший: енергоносіїв чи духовної енергії? // Сучасність. 1999. № 3. 7. Богачева О. Государственное финансирование сферы культуры и искусства (опыт индустриально развитых стран) // Вопр. экономики. 1996. № 10. 8. Закон України Про систему оподаткування // Офіц. вісн. України. 1997. Чис. 12. Кн.1. 9. Концепція державної культурної політики України (Основні положення) // Культура і життя. 1995. №3.

Надійшла до редколегії 13.02.04

Л.Д. Вострокнутов

ВИКОНАННЯ ВИМОГ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ РЕФОРМУВАННЯ ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ

Виконання вимог указу Президента України від 15 березня 2002 р. №258 «Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя», постанови Кабінету Міністрів України від 21 червня 2001 р. №667 «Про затвердження концепції державної політики у сфері здійснення контролю над тютюном» та безпосередньо вказівок МВС України, які звертають увагу на необхідність вико-

нання вимог здорового способу життя, як комплексу заходів, що передбачають регулярне заняття фізичною культурою, дотримання санітарно-гігієнічних вимог, що перешкоджають поширенню шкідливих для здоров'я людини звичок. Правильний підхід до виконання вищезазначеного сприяє якісному виконанню завдань служби, засвоєнню навчального матеріалу, зміцненню здоров'я співробітників, росту авторитету ОВС в цілому та навчального закладу зокрема. Забезпечення та виконання вказаних критеріїв є одним із ключових напрямків реформування відомчої освіти.

Всі ці вимоги мають глибоке історичне коріння.

Здоровий спосіб життя, фізичний гарт – це було те, що дозволяло народжувати і виховувати здорових спадкоємців, працювати і забезпечувати себе і родину, захищати життя власне і близьких, а також майно, майнові й особисті права від зовнішньої агресії. Досить давно людство усвідомило взаємозв'язок між духовною та фізичною міццю. Збереження значення фізичного розвитку, здорового способу життя у повсякденному бутті детермінувало те, що ці відносини, разом з іншими, ставали об'єктом дії загальнообов'язкових правил, котрі формувалися і склалися з покоління в покоління, ґрунтувалися на здоровому глузді й підтримувалися авторитетом традиції.

У східних слов'ян, які були основною складовою етнічного населення ранньофеодальної держави Київської Русі, до здоров'я та фізичних якостей людини ставилися дуже вимогливо. Здоров'я, в народному розумінні, перш за все, асоціювалося з працею, а наполеглива праця була підставою для виживання. Не випадково в «Прологе» (XIII ст.) цій «своєрідної православної енциклопедії Давньої Русі» [1, с.376], у цьому контексті йдеться, що «от труда здравие, а от страды спасение» [2, Вип.5, с.365]. Про здоров'я як головну цінність зазначається в «Апокрифах» (XII ст.): «Что есть лучше всего человеку и корыстнее? – Здравие телесное и счастье доброе...» [3, с.142]. Побаження здоров'я міцно ввійшло до культури спілкування. Так, послі полловецького хана бажали здоров'я князю Святославу (1147 р.) [4, с.40]. Боняк, полловецький хан, одержав аналогічне побажання від давньоруських княжичів (1140 р.) [5, с.303]. Побаження здоров'я зустрічаються і в документах, що свідчать про життя простих людей. У Новгородській берестяній грамоті XII ст. учасник походу на Углич пише: «Я на Ярославии, добр, здоров и с Григорием...» [6, с.72].

У літописних повідомленнях, де характеризувалися князі, їх фізичні якості завжди відзначалися і навіть фігурували першими: «Бе же Ростислав муж добръ, ратен взрастом же леп и красен» (1066 р.) [7, с.180]; «И бе Феодор телом крепок зело, и язык имеа чист, и речь велеречиву, и мудрствование кознено...» (1170 р.) [8, с.239]; «И был он (Данило Галицький.Л.В.) отважен и храбр, от головы до ног не было у него изъянов» [9, с.261]; «Бе же Василко лицом красен, очима светел, и грозен паче меры храбр, на ловех вазивн, сердцем легок» (1238 р.) [10, с.219]; «...Лев князь доумен, и хобробр, и крепок на рати» (1291 р.) [5, с.935].

Збереження здоров'я вимагає дотримання певного способу життя. Переїдання, алкоголь шкодять здоров'ю. Давньоруські рецепти, що характе-

ризують «здоровий спосіб життя», знайшли своє відображення в давньоруській літературі та літописах: «Тело бо пища требует, а не сласти, мало-требна, а не пресытна, довля... а не многоядна. Овы бо, и души и телу пользу творяща, здравия крепость, и добронравие рожают, а вы ж обою повреждають» (XI ст.) [11]. «Винное лихолетие ничьею ж... и тело немощно і слобо съдеается» (XI ст.) [2, Вип.6, с.312]. «Лже блюдися и пьянства и блуда, в том бо душа погибает в теле» (XII ст.) [12, с.400]. Питання харчування знайшли своє відображення в «Златоусте» (XIII ст.), «Киево-Печерском патерике» і «Прологе», найдавніші списки якого відносяться до XII – XIII ст. У останньому зазначалося, що «ежели не воздержася ясти подобно кораблю обремену» [1, с.378].

У період Київської Русі, а можливо і в попередню епоху, великого поширення набули лазні, що стали підставою для загартування уже з народження [13, с.6]. Заслуговує на увагу епізод помсти княгині Ольги древлянам у 945 р., коли вона наказала древлянам, які прибули до неї для переговорів: «Измывшися придите ко мне» [7, с.71]. Такий наказ не здивував древлян, але, як відомо, миття в лазні закінчилось для них трагічно. Про обов'язковий звичай користуватися лазнями свідчить договір Русі з Візантією 907 р., в якому окремо відзначалося право русичів при відвідуванні Константинополя (Царгорода) користуватися лазнями: «... и да творит им мовь (баню) елико хотят».

Під 1089 р. літопис згадує про будівлю в Переяславі кам'яної лазні: «И строена баня камена, сего же не бысть преже на Руси» [14, с.89]. Лазня була улюбленим місцем лікування багатьох хвороб [15, с.133]. Після миття в лазні одягали чисту білизну. При пранні білизни і миття тіла в лазні користувалися різними видами «мытелей» (мила). Це були або рослини, багаті сапонінами, або суміш попелу із залишками дубильних речовин у чимбарних чанах («квас усняный») [15, с.134]. Про те, що лазня стала часткою традиції, засвідчує так званий звичай «баенной води», що зберігався до XV ст.: нареченій влаштовували перед вінчанням ритуальну лазню («мыльню»), а воду, зібрану після обмивання, давали випити майбутньому чоловікові, вбачаючи в цьому радикальний засіб щодо їх прихильності та симпатії [16, с.41].

Високий рівень санітарної культури диктував вибір місця для будівництва житла. Як правило, намагалися уникнути низьких і болотяних ділянок, вважаючи їх небезпечними для здоров'я: «И несть иныя воді вредительнее неже болотная», – говориться в одному старовинному рукописному лікувальнику [17, с.44]. У «Житии Феодосия» також ідеться про вибір місця поселення, яке не має бути «скорьбно, тесно и еще же скудно при всем», а також було б «чисто» (Гл.10).

Із «Жития Феодосия» довідуємося, що для вивезення нечистот і господарсько-побутових відходів у містах існували відведені місця («распалыны»), що являли собою сухі ярки чи штучні виїмки землі, що знаходилися за межею населеного пункту.

Дослідники звертають увагу на дотримання певного розпорядку дня в запорізькому війську. Видатний український історик, дослідник козацького

періоду Д.І.Яворницький писав: «Козаки вставали до сходу сонця, відразу вмивалися холодною джерельною або річковою водою, потім молилися Богу і через деякий час сідали до столу з гарячим сніданком. Час від сніданку до обіду козаки проводили по-різному... Рівно о 12-й курінний кухар ударяв по котлу, і на цей звук кожен козак поспішав до свого куреня на обід» [18, с.183]. Традиційно кожний курінь мав свого кухаря з помічником. Обов'язок останніх полягав у тому, щоб носити воду та тримати в чистоті посуд. В одному із джерел про це пишеться так: «...посуд – котли: ложки, корита дуже чисто тримають, чистіше за себе...» [18, с.183]. Харчування запорізьких козаків являло собою традиційну українську кухню, де переважала рослинна їжа, каші. Звичайно, що життя, пов'язане з походами, привчило козаків бути невибагливими до їди. Венеціанець Альберто Вімін відзначав, що під час морських походів їм «траплялося голодувати по три дні, їсти препоганий хліб, часник і цибулю», а під час сухопутних переходів іноді «...угамувати спрагу із калюжі, нерідко з брудною і гнилою водою...» [19, с.70 – 71]. Слід зауважити, що в поході козаки завжди брали цибулю і часник, бактеріцидні властивості яких сьогодні підтверджені науковими даними.

«Відаючи розгулу в хвилини загальних веселощів, – писав він, – особливо після вдалих походів на ворога, запорожців, однак, не забувалися настільки, щоб ставити в заслугу п'янство і розгул пристойному козаку, а особливо старшині» [18, с.186]. Далі історик наводить «міцний наказ» кошового отамана самарському полковнику в зв'язку з безчинством, що він учинив «затмарившись проклятими люлькою та п'янством».

Д.І. Яворницький зазначає, що в морські походи козаки не мали права брати із собою спиртні напої, бо п'яниць у поході не терпіли, а якщо помічали кого-небудь у нетверезому стані, то відразу викидали за борт корабля [18, с.274]. У цьому випадку ми маємо справу не просто з традицією, але і з нормами звичаєвого права.

Якщо говорити про день сьогоднішній, то проблеми, що виникали раніше, актуальні і сьогодні, а саме: неприпустимість поширення шкідливих для здоров'я людини звичок серед особового складу, організація правильного харчування, помивка особового складу, підтримання акуратного зовнішнього вигляду, чистого одягу, внутрішній порядок в підрозділах та на території, виконання санітарно-гігієнічних вимог, профілактика захворювань та звичайно регулярні заняття фізичною культурою та спортом, як один із основних видів протидії шкідливим звичкам, доцільного проведення часу особовим складом, що сприяє підвищенню рівня професійної придатності.

Виконання вказаних вимог, особливо це торкається навчальних закладів, де весь особовий склад підрозділу зосереджений в одному місці, слід дотримуватися від підйом до відбою, а саме:

1. Організація і проведення ранкової фізичної зарядки, основна задача якої – максимально збагатити організм киснем, підготувати організм до наступних денних навантажень.

2. Ранкове вмивання, що передбачає не тільки обмивання тіла, чищення зубів, бриття та ін., але й процедури, що носять характер загартування – обмивання тулуба холодною водою, після якого одразу слідує розтирання рушником.

3. Наведення внутрішнього порядку в підрозділі, провітрювання приміщень.

4. Прибирання закріпленої за підрозділом території.

5. Ранковий огляд особового складу, на якому перевіряється в тому числі і зовнішній вигляд – стан форми одягу, взуття, зачіска, бриття, наявність хусточки, розчіски, нитки з голкою та ін. Командир підрозділу цікавиться наявністю хворих серед особового складу, запобігаючи розповсюдженню можливих хвороб та своєчасно реагуючи на них.

6. Прийом їжі, в раціон якої повинні входити всі необхідні для здоров'я людини компоненти в залежності від віку та особливостей отримуваних навантажень, під час поширення простудних захворювань обов'язково збільшити вживання продуктів, які містять вітамін С, а на вечерю давати цибулю, часник та інші продукти бактерицидного характеру.

7. Під час навчальних занять, де особовий склад повинен отримувати той багаж знань, який їм буде потрібен для виконання завдань майбутньої служби, одною з ключових дисциплін є спеціальна фізична підготовка, яка вивчається і вдосконалюється протягом всього періоду служби і сприяє укріпленню здоров'я всього особового складу.

Виконання санітарно-гігієнічних вимог по закінченню вищевказаних занять, а також після спортивно-масової роботи, в т.ч. і помилка в душі – невід'ємна основна частина цієї дисципліни.

1. Під час самопідготовки значна увага повинна приділятися спортивно-масовій роботі, в якій необхідно робити акцент на особливості майбутньої служби в ОВС, вдосконаленні необхідних навиків. Ці заняття повинні закінчуватися не менш ніж за дві години до відходу до сну.

2. Необхідно приділити увагу агітаційно-пропагандистській роботі, куди входять і роз'яснювальні бесіди про необхідність дотримання вимог здорового способу життя, перегляд телепередач на відповідну тематику, в т.ч. спортивних програм, ознайомлення з періодичним друком та іншою літературою з цього напрямку. І, звичайно ж, головний, вирішальний фактор – це особистий приклад керівників всіх рівнів, їх особиста роль в забезпеченні всіх вимог здорового способу життя особового складу.

3. Перед відходом до сну курсанти повинні навести порядок в підрозділі, провітрити приміщення, підготувати форму до майбутнього дня, обов'язково вмитися, почистити зуби. Все це повинне робитися без зайвих сплесків емоцій для того, щоб була можливість швидко заснути після команди «Відбій».

4. Необхідно підкреслити контроль окремих керівників за регулярною помилкою особового складу в лазні, зміною білизни, профілактикою захворювань.

5. Складовою частиною вищевказаних заходів щодо дотримання здорового способу життя є заборона тютюнопаління на території навчального

закладу, в т.ч. у неатестованим співробітникам, не говорячи про більш шкідливі звички – вживання алкогольних напоїв та інше.

Для вирішення цих проблем необхідно належним чином ставитися до цього не тільки керівництву, але й усьому особовому складу й у першу чергу офіцерам курсової ланки, вихователям, викладачам спеціальної фізичної підготовки.

Список літератури: 1. Фет Е.А. Пролог // Словарь книжников и книжности Древней Руси. Л., 1987. Вып.1. 2. Словарь русского языка XI – XVII вв.: Вып.1–18. М., 1975–1992. 3. Апокрифы / Подгот. текста, пер. и коммент. М.В.Рождественской // ПЛДР. XII век. М.,1980. 4. Московский летописный свод конца XV века / АН СССР, Ин-т истории. М.; Л.,1949. (ПСРЛ; Т.25). 5. Ипатьевская летопись /АН СССР, Ин-т истории. М.,1962. – XVI, 938, 87 с.6. Арциховский А.В. Новгородские грамоты на бересте: (Из раскопок 1952 г.). М., 1954. 7. Повесть временных лет /Подгот. текста О.В.Творогова, пер. Д.С.Лихачева // ПЛДР. XI – нач. XII века. М.,1978. 8. Летописный сборник, именуемый Патриаршею или Никоновскою летописью. М., 1965. – (ПСРЛ.– 3-е изд.; Т.9, 10). 9. Галицко-Волынская летопись /Подгот. текста, пер. и коммент. О.П.Лихачевой //ПЛДР. XIII век. М.,1981. 10. Новгородская четвертая летопись. Пг.: Тип. Александрова,1915. (ПСРЛ; Т.4, ч.1, вып.1). 11. Минеи четьи, собранные всероссийским митрополитом Макарием. Спб., М.,1868–1915. 12. Поучение Владимира Мономаха //ПЛДР Начало русской литературы. XI– нач. XII в. М.,1978. 13. Иванченко В. Тайны русского закала. 2-е изд. М., 1986. 14. Лаврентьевская и Троицкая летопись. Спб., 1846. XX, (ПСРЛ; Т.1, ч.2). 15. Богоявленский Н.А. Древнерусское врачевание в XI – XVIII вв.: Источники для изучения истории русской медицины. М., 1960. 16. Пушкарёва Н. Семейный быт Древней Руси // Семья и школа. 1986. № 10. 17. Богоявленский Н.А. О некоторых элементах гигиены и санитарии в быту Древней Руси //Гигиена и санитария. 1948. № 3. 18. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: У 3 т. Т.1. Львів, 1990. 19. Молчановский Н. Донесение венецианца Альберто Вимина о казаках и Б.Хмельницком (1656 г.) // Киев. старина. 1900. Т.68, № 1.

Надійшла до редколегії 28.01.04